

Bedömning av
utländsk utbildning

Ett steg på vägen mot arbetsmarknaden

Universitets- och
högskolerådet

Universitets- och högskolerådet 2015

Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning

Text Åse Rislund, Yolanda Brännström, Malin Gustavsson **Grafisk form** Prime Group

Foto Eva Dalin **Tryck** E-print AB, Stockholm maj 2015

ISBN 978-91-7561-016-0

Bedömning av utländsk utbildning – ett steg på vägen mot arbetsmarknaden

Under de senaste årens debatt om integrationen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund har ibland krav framförts på snabbare och bättre validering. Ofta talar man då både om validering av yrkesfärdigheter och om bedömning av examina och andra kvalifikationer som främst baseras på utbildningsdokument. Bedömning av utbildning görs antingen av Universitets- och högskolerådet (UHR) eller behöriga myndigheter för reglerade yrken.

Bedömning av utländsk utbildning är viktig men den leder inte automatiskt till arbete. Många faktorer påverkar chanserna för den enskilde att komma till sin rätt på arbetsmarknaden.

UHR har på regeringens uppdrag genomfört en studie för att utvärdera effekten och användningen av UHR:s utlåtanden över akademiska utbildningar. Utvärderingen visar att både arbetsgivare och individer har nytta av bedömningarna men den visar också några av de problem som de arbetsökande möter.

Här ges en kort introduktion till UHR:s bedömningsverksamhet och till resultaten av utvärderingen. Hela rapporten finns på www.uhr.se/bedomning.

Lars Petersson,
avdelningschef

Bedömning av utländsk utbildning – vad gör UHR?

UHR ansvarar för bedömning av utländska avslutade utbildningar på flera nivåer. De utbildningar som bedöms är utbildningar på gymnasienivå, eftergymnasiala yrkesutbildningar och akademiska utbildningar. Gemensamt för bedömningarna är att de ska göra det möjligt för en person som gått sin utbildning i ett annat land att använda sin utbildning i Sverige. Det kan handla om att använda en utländsk utbildning på den svenska arbetsmarknaden eller att få reda på om man är behörig till högskolestudier utifrån sin gymnasieutbildning.

Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning är Sveriges ENIC-NARIC-kontor vilket innebär att avdelningen har ansvar för uppgifter som följer av konventionen om erkännande av bevis avseende högre

utbildning i Europaregionen (Lissabonkonventionen). Det innebär till exempel att samarbeta med andra nationella informationscentra för att underlätta processen för erkännande av högre utbildning. Till UHR:s uppgifter hör också att ge stöd till universitet och högskolor samt andra myndigheter och organisationer, både i Sverige och i andra länder, i frågor som rör bedömning av utländsk utbildning. Här ingår att delta i arbetet med en bedömningshandbok för högskolorna och att informera om utländska utbildningar via en webbtjänst, en portal om bedömningar, riktad både till högskolor och till alla andra användare som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med utländsk utbildning.

Våra uppdrag:

- bedöma utländska gymnasieutbildningar
- bedöma utländska eftergymnasiala yrkesutbildningar
- bedöma utländska akademiska utbildningar
- informera sökande, studie- och yrkesvägledare, universitet, högskolor och arbetsgivare om hur utländsk utbildning erkänns i Sverige
- utgöra ENIC-NARIC-kontor i Sverige och i övrigt fullfölja de uppgifter som följer av den så kallade Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning
- yttra oss över utländska lärarutbildningar efter förfrågan från Skolverket som en del i Skolverkets legitimationsprövningsprocess och lämna svar på förfrågningar avseende kompletterande studier för personer med akademisk utbildning, enligt överenskommelse med Skolverket
- efter förfrågan ge Centrala studiestödsnämnden (CSN) underlag för beslut i studiestödsfrågor genom att utreda status på utländska utbildningsanordnare och därpå fatta beslut om godtagbar standard
- vara kontaktpunkt för direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer
- vara behörig myndighet för arkitekturkyrket
- ansvara för föreskrifter och information om examensbilagan (Diploma Supplement).

Mer information finns på www.uhr.se.

Hur går bedömningen av akademisk utbildning till?

I effektstudien som beskrivs nedan undersöker UHR vilken effekt utlåtanden över akademisk utbildning har och hur utlåtandet används.

Hur går bedömningen till? Det är den enskilde som själv skickar in sin ansökan om bedömning. Bedömningen är frivillig och kostnadsfri. För vissa yrken där det krävs legitimation görs bedömningen av andra myndigheter, och den sökande hänvisas vidare dit. Det gäller t.ex. inom hälso- och

sjukvårdsyrken där Socialstyrelsen är behörig myndighet.

Arbetsgivare kan kontakta UHR direkt för ett förhandsbesked om de står i begrepp att anställa – man ska inte gå miste om ett arbete för att man väntar på sin bedömning. Det krävs inte heller att den sökande har fått ett utlåtande innan man söker till utbildning vid högskola eller universitet i Sverige, bedömningen av behörighet görs i samband med antagningen.

En schematisk bild av stegen i bedömningsprocessen för en akademisk utbildning visas nedan.

Bedömningsprocessen för en akademisk utbildning

Är ansökan komplett eller måste den sökande komplettera?

Har examen utfärdats av ett erkänt lärosäte?

Är utbildningsdokumenten äkta?

Jämförelse med svensk utbildning. Vilken svensk examen motsvarar utbildningen?

Ett utlåtande skickas till den sökande. Om ingen bedömning är möjlig skickas i stället ett brev med information om hur den sökande kan gå vidare och en förklaring till varför ett utlåtande inte utfärdades.

Varför bedöms bara utbildningar som är erkända?

Det är ett nödvändigt krav att en utbildning bedrivits vid ett erkänt lärosäte, eller att den är erkänd på något annat sätt, för att den ska kunna bedömas motsvara en svensk examen. Erkännandet innebär att utbildningen håller åtminstone en miniminivå

kvalitetsmässigt och att den kan användas i det land där examen utfärdades. Olika länder har olika system för att erkänna lärosäten och/eller utbildningar. Det kan handla t.ex. om nationell lagstiftning som sätter ramarna för hur institutioner grundas och hur de får verka, eller om ackrediteringar av enskilda utbildningsprogram som genomförs av en särskilt utsedd organisation.

Vilken svensk examen motsvarar utbildningen?

UHR använder flera kriterier i bedömningen. De viktigaste kriterierna är:

- utbildningens syfte (till exempel om den är yrkesförberedande eller akademisk)
- nivå eller placering i det utländska utbildningssystemet (till exempel om utbildningen ger tillträde till fortsatta studier på avancerad nivå eller inom forskarutbildning)
- studiernas omfattning
- om utbildningen skiljer sig väsentligt mot svensk utbildning vad gäller innehåll, kvalitet eller andra aspekter.

Grundprincipen för bedömning enligt Lissabonkonventionen är att utbildningar ska erkännas fullt ut om det inte föreligger väsentliga skillnader. Med väsentliga skillnader menas skillnader som är så stora att de utgör ett hinder för den enskilde att bedriva studier eller att arbeta i det mottagande landet.

Utlåtandet innebär inte att en svensk examen har utfärdats och inga högskolepoäng anges. Jämförelsen görs mot någon av de generella examina (högskole- och kandidatexamen på grundnivå, magister- och masterexamen på avancerad nivå och licentiat- och doktorexamen på forskarnivå), mot konstnärlig examen eller mot en yrkesexamen.

En mängd olika verktyg och källor används för att fastställa utbildningens syfte och placering i ett utbildningssystem. Förutom olika databaser och handböcker används bland annat kvalifikationsramverk och examensbilagor. UHR har också stor nytta av att delta i olika internationella nätverk med kollegor i andra länder där man kan utbyta erfarenheter. Under de dryga 25 år som utländska utbildningar har bedömts i Sverige har kunskapen om olika utbildningssystem och ett referensbibliotek över utländska utbildningsdokument byggts upp.

Vad händer om utbildningen inte är avslutad eller om dokumenten saknas?

UHR bedömer bara avslutade utbildningar. Lärosätena kan bedöma oavslutade utbildningar i samband med tillgodoräkande av tidigare studier i svensk examen.

Om utbildningen är avslutad men dokument saknas (och inga nya kan utfärdas, till exempel på grund av en pågående konflikt i utbildningslandet) så kan UHR skriva ett bakgrundsdocument med en beskrivning av en utbildning baserat på information och andra dokument som kan finnas tillgängliga. Det dokumentet kan den sökande använda i stort sett som ett utlåtande.

Vi är viktiga för integrationen

Andreas Arsalan har jobbat som utredare i drygt 15 år, först på Högscoleverket och nu på Universitets- och högskolerådet. För att kunna göra en bedömning av en utbildning från ett annat land krävs stor kunskap och erfarenhet om landets utbildningssystem. Det krävs också kunskaper om det svenska utbildningssystemet.

– Mitt område är att bedöma utländska akademiska utbildningar för personer som kommer från mellanösternområdet, inklusive Turkiet. Just nu är det såklart många ansökningar från Syrien eftersom många människor är på flykt från kriget.

– Det kan vara svårt att bedöma utbildningar från just länder där det är oroligt av olika anledningar. Oavsett om det är krig eller andra kriser i landet så påverkar det möjligheten att få kontakt med myndigheter eller universitet för att bland annat verifiera handlingarna. Tyvärr gör det också att arbetet med bedömningen kan ta längre tid och det är såklart jobbigt för den som får vänta.

– Jag har kontakt med kollegor i olika länder via nätverk, konferenser och studiebesök. Liksom att kollegor tar kontakt med mig för att få information om en del frågor. Det är så vi kan bygga upp kunskap om ett visst lands utbildningssystem. Och det är roligt att arbeta med något som kan hjälpa både individer och samhället, säger Andreas Arsalan.

Hur går det för dem som fått en bedömning?

Om effektstudien

UHR fick via regleringsbrev i uppdrag att analysera och utvärdera användningen och effekten av de utlåtanden över avslutad utländsk högskoleutbildning som utfärdas av myndigheten. Undersökningen gjordes ur både ett individperspektiv och arbetsgivarperspektiv och uppdelat efter vistelse-tid i Sverige. Undersökningen gällde bedömningar som är gjorda under de senaste fem åren.

Effektstudien har genomförts genom tre delstudier. Den första delstudien är en registerstudie där utfallet på arbetsmarknaden för utrikes utbildade akademiker, med respektive utan utlåtande, jämförs.

Den andra delstudien är en enkätundersökning som skickats ut till 17 000 personer som ansökt om bedömning av sina utländska examina. Enkäten besvarades av 5 000 personer.

Den tredje delstudien är en enkätstudie riktad till offentliga och privata arbetsgivare. Av de 5000 som fick enkäten var det 2 100 som svarade.

Vad effektstudien säger om de sökande...

För sökande med utlåtande, jämfört med personer utan ett utlåtande, går inträdet på arbetsmarkanden bättre eftersom:

- De kommer snabbare i arbete.
- De får arbeten med högre utbildningskrav.
- De har i högre utsträckning arbete, både på kort och längre sikt, efter ett respektive tre år efter att de fått sitt utlåtande.

De flesta som har ett utlåtande har använt detta och anser att det varit till hjälp för dem. Vanligast är att det används för att söka arbete, men det används också för att planera framtiden eller fortsatta studier. Samtidigt upplever individer att de haft svårt att få ett arbete som motsvarar deras utbildning trots utlåtandet.

Många anger att bristen på kontakter på den svenska arbetsmarknaden är den största svårigheten när man söker arbete. Samlad och lättillgänglig information om yrken och fortsatta studier i Sverige efterfrågas av flera.

”Det är näst intill omöjligt att vara 50+, utländsk påbrå med brytning i svenska språket att överhuvudtaget bli kallad till en intervju inom min bransch. Det tas överhuvudtaget ingen hänsyn till att jag har senior level inom mitt yrke eller vilken erfarenhet jag har; verkar helt ointressant för arbetsgivare vilken erfarenhet jag har. Har man inga kontakter inom svenskt arbetsliv verkar det inte möjligt att få ett arbete med en utländsk utbildning. Det som återstår är icke kvalificerade arbete och även dessa är svåra att få då jag anses vara överkvalificerad.”

... och om arbetsgivarna

Var fjärde arbetsgivare har sett ett utlåtande och många arbetsgivare känner till att det finns en myndighet som bedömer utländska högskoleutbildningar.

Under rekryteringsprocessen har utlåtandet haft betydelse, anser majoriteten av arbetsgivarna.

Utlåtandets viktigaste funktion är att det ger trygghet vad det gäller utbildningens nivå och innehåll i och med att utbildningen erkänts av en svensk myndighet. Enligt arbetsgivarna är det största hindret för att få arbete för sökande med utländsk högskoleutbildning bristande kunskaper i svenska. I viss mån anges också osäkerhet om den utländska utbildningens innehåll som ett hinder för anställning. Därför efterfrågas mer detaljerad information om vilken svensk utbildning som den utländska motsvarar.

”Eftersom vi är mer bekanta med de svenska högskoleutbildningarna och dess nivåer, behövs en ”likvärdighetsbedömning” av de utländska utbildningarna jämfört med de svenska för att kunna relatera till vilken relevans den utländska utbildningen har i rekryteringen.”

Informationen om bedömning kan förbättras, både till de sökande och till arbetsgivare

Utlåtanden över utländska utbildningar är värdefulla för såväl de arbetssökande som för de arbetsgivare som överväger att anställa en sökande. Vidare är det, ur ett samhällsperspektiv, viktigt med ett så smidigt inträde på arbetsmarknaden som möjligt för akademiker med utländsk utbildning. Därför är det viktigt att de som kan ansöka om bedömning får information om möjligheten att bedöma sin utbildning så fort som möjligt. Det är också viktigt att arbetsgivare känner till bedömningarna och att utlåtandet i möjligaste mån ger dem den hjälp de behöver i rekryteringssammanhang.

2014 var ett rekordår för antalet ansökningar om bedömning

UHR:s bedömningsarbete präglades under 2014 av en stor ökning av antalet ansökningar. Antalet ansökningar ökade med 31 % från 2013 till totalt 18 000 ärenden under 2014. Flest ansökningar gällde utländska gymnasieutbildningar, 8 400, därefter följde akademiska utbildningar med 7 700 och yrkesutbildningar med 1 900 ansökningar. Förutom dessa ärenden hantades mer än 2 000 ansökningar av andra slag, behörighetsintyg för personer som ska

studera utomlands, remissvar till Skolverket och till CSN.

Främst är det flyktingströmmen från Syrien som påverkar antalet ansökningar. Mer än var tredje ansökan om bedömning av eftergymnasial yrkesutbildning rör syrisk utbildning. För gymnasieutbildningar och akademiska utbildningar är var femte ansökan från Syrien. Alla som ansöker om bedömning är dock inte flyktingar, många kommer till Sverige av andra anledningar.

De länder som ligger i topp för respektive utbildning är:

Gymnasieutbildning	Eftergymnasial yrkesutbildning	Akademisk utbildning
Syrien	Syrien	Syrien
Iran	Irak	Iran
Irak	Iran	Irak
Polen	Polen	Ryssland
Bosnien-Hercegovina	Tyskland	Polen
Rumänien	Eritrea	Ukraina

Prognosen är en fortsatt ökning under 2015

Vid tidigare stora flyktingströmmar till Sverige har det funnits en viss eftersläpning mellan det att människor kommer till landet tills dess att man ansöker om bedömning. Det mönstret gäller inte längre utan det är en direkt samvariation mellan migrationsverkets statistik över asylsökande och antal ärenden hos UHR – man ansöker om bedömning tidigare nu än förut. Det finns inget som tyder på att antalet ansökningar kommer att minska inom överskådlig tid utan UHR förutser fortsatta ökningarna inom de närmsta åren. Bland de som ansöker om bedömning kommer en del av olika skäl att ha förlorat sina utbildningsdokument vilket gör att fler kommer att få ett bakgrundsdokument snarare än ett utlåtande.

Vilka utbildningar bedöms?

40 % av de **akademiska utbildningarna** har bedömts motsvara en svensk kandidatexamen. Utbildningarna kan vara inriktade mot olika ämnen, till de vanligaste hör ekonomi och läraryrkesstudier. De vanligaste yrkesexamen som bedöms görs mot är högskoleingenjörsexamen och civilingenjörsexamen. För de **eftergymnasiala yrkesutbildningarna** är de vanligaste yrkesområdena pedagogik

och undervisning, ekonomi, administration och försäljning följt av hälso- och sjukvård samt socialt arbete. Bedömning av **gymnasieutbildning** görs i ett annat syfte och där ser statistiken annorlunda ut.

UHR arbetar för att göra bedömningarna mer anpassade till arbetsmarknadens och individernas behov

Det pågår ständigt arbete med att effektivisera processerna så att ingen ska behöva vänta länge på att få sin utbildning bedömd men trots det leder ärendeökningen till långa handläggningstider. Ett konkret steg som tagits under 2014/2015 är utvecklingen av en webbansökan där det blir enklare för den sökande att skicka in sin ansökan om bedömning och att ladda upp sina utbildningsdokument via internet. Det pågår en förstudie för att på sikt införa möjligheten att skicka resultatet av bedömningen, utlåtandet, elektroniskt.

UHR samverkar också med andra myndigheter och aktörer, bland annat med Arbetsförmedlingen inom ramen för deras etableringsuppdrag.

Vill du veta mer?

Du kan läsa mer om bedömning av utländsk utbildning på www.uhr.se/bedomning där du även kan hitta effektstudien.

Ansökan om bedömning görs på:
www.utbildningsbedomning.uhr.se

Vi svarar gärna på dina specifika frågor:
utbildningsbedomning@uhr.se

Universitets- och högskolerådet, UHR, ger stöd och information till alla som vill läsa vidare på högskolan, samordnar antagningen genom en gemensam e-tjänst, erbjuder möjligheter till internationellt utbyte och bedömer utländska utbildningar för dem som har studerat i ett annat land.

Universitets- och
högskolerådet